

GARJE – SRBEČICA

KAJ SO GARJE: Garje ali srbečica so kožna nalezljiva bolezen, ki jo povzroča majhna pršica, imenovana srbec, ki je ne moremo videti s prostim očesom. Za bolezen so značilne možne srbeče kožne spremembe, ki imajo tipično razporeditev po telesu.

Garje so pogosta bolezen, ki se pojavlja v vseh starostnih obdobjih, ne glede na socialno-ekonomski status. Okuži se lahko vsaka oseba, ki je v tesnem kontaktu z okuženo osebo.

Odrasla samica koplje rovčke v vrhnji plasti kože, v katere odloži 2 - 3 jajčece dnevno, skupaj 4 - 7 tednov, nato umre. Bolniki s klasičnimi garjami imajo približno 10 - 15 pršic na začetku bolezni in približno polovico ob ponovitvi bolezni. V običajnih razmerah (pri sobni temperaturi in povprečni vlažnosti) lahko pršica preživi brez stika s človeško kožo 24 do 36 ur. Ta čas podaljšajo nižje temperature in visoka vlažnost.

KAKO SE OKUŽIMO: Okužimo se s tesnim telesnim stikom (koža - koža), ki traja dalj časa. Najpogostejši je prenos med družinskimi člani in spolnimi partnerji ter v kolektivih. Naključni oz. kratkotrajni stik zdrave z obolelo kožo ne povzroči prenosa bolezni. Prenos preko dnevnih ali nočnih oblačil ter predmetov, ki jih uporablja okužena oseba s klasičnimi garjami, je redek. Živalske garje za človeka niso nevarne in izzvenijo same od sebe po prekinitvi stika z okuženo živaljo.

KLINIČNA SLIKA: Glavna značilnost bolezni je nenaden začetek močnega srbenja, ki je najbolj intenziven ponoči. Srbež je posledica imunskega odziva na povzročitelja, njegove izločke in jajčeca. Težave se začnejo 3 - 6 tednov po okužbi, ob ponovni okužbi pa je ta interval le 1 - 3 dni.

Na koži se pojavijo značilne spremembe – številne majhne, rahlo pordele buncice, ki so pogosto spraskane. Lahko vidimo tudi rovčke, 2 - 15 mm dolge sive, rdeče ali rjave zavite tanke linije. Rovčki so tipičen znak garij, a so zaradi praskanja in sekundarne bakterijske okužbe pogosto nevidni.

Kožne spremembe so običajno prisotne na več mestih. Prizadete so predvsem kožne gube med prsti, koža na obeh straneh prstov, notranja stran zapestja, zunanja stran komolcev, sprednja in zadnja pazdušna guba, koža okrog prsne bradavice (posebej pri ženskah), koža okrog popka, predel pasu, pri moških spolovilo, sprednji del kolena, spodnji del ritnic in zgornji del stegna ter stranski deli stopala in nart. Na hrbtu običajno ni sprememb.

Izjema so majhni otroci in dojenčki, pri katerih je pogosto prizadeta glava, dlani, podplati, cela površina prstov in tudi trup. Srbenja pri njih pogosto ni. Pri otrocih so spremembe bolj pordele kot pri odraslih in pogosto so prisotni mehurčki ali celo bule.

Redkeje se pojavijo noduli, ki so čvrste, pordele, zelo srbeče, kupolasto oblikovane spremembe, premera 5 - 6 mm. Običajno se pojavijo v dimljah, na spolovilu in v pazdušnem delu.

Druga oblika bolezni so krustozne ali Norveške garje, ki so redkejša in se pojavljajo pri starejših odraslih in imunsko oslabele in so bolj nalezljive.

DIAGNOZA:

Diagnozo postavi izbrani osebni zdravnik ali specialist dermatovenerolog. O načinu obravnave odloči izbrani osebni zdravnik glede na starost bolnika ter videz in razširjenost bolezenskih sprememb. Krvne preiskave za postavitev diagnoze niso potrebne. Otroke do 2. leta starosti običajno obravnava specialist dermatovenerolog.

Garje posnemajo številne druge kožne bolezni, ki se kažejo s srbenjem, zato je za postavitev pravilne diagnoze in uspešnega zdravljenja potreben pregled in obravnava pri zdravniku.

ZDRAVLJENJE:

1. Odstranitev povzročitelja:

- Zdravilno učinkovino nanesemo na kožo od vratu do prstov na nogi, tudi predel pod nohti. Pri otrocih se priporoča nanos na kožo celega telesa (tudi lasišče, vrat, obraz in ušesa), vendar ne velja za žveplov precipitat. Mazanja kože okrog ust (otrok lahko kremo poliže) in oči je odsvetovano. Otrokom moramo preprečiti, da bi si kremo lizali z rok. Če je potrebno, naj nosijo rokavice.
 - Preparate za zdravljenje garij ne nanašamo na kožo takoj po topli kopeli, ker pride do večje sistemske absorpcije, lokalno pa do zmanjšane učinka.
 - Po umivanju rok ali drugih delov telesa (npr. zadnjice, spolovila), je potrebno na te dele ponovno nanesti z zdravilno učinkovino.
 - Vsi lokalni pripravki za zdravljenje garij lahko dražijo kožo.
- **INFECTOSCAB 5% krema (permetrin):**
 - Učinkovito in varno zdravilo, predpiše ga zdravnik na recept.
 - Uporablja se od dopolnjenih dveh mesecev starosti.
 - Za odrasle in otroke >12 let zadošča za en nanos 30g kreme (ustreza eni 30g tubi ali ½ 60g tube), za mlajše ustrezno manj.
 - Priporoča se, da je koža namazana v nočnem času.
 - Po najmanj osmih urah se odstrani ostanke kreme s tuširanjem ali umivanjem z milom in vodo.
 - Čez 2 tedna se postopek ponovi na enak način.
 - **Pripravki z žveplom:**
 - Zdravilo predpiše zdravnik, običajno dermatovenerolog, na recept.
 - Koncentracija magistralnega zdravila je odvisna od starosti: dojenčki in otroci do 5. leta: 6%, do 15. leta 10% ter odrasli 15 - 20%.
 - Uporabljajo se od rojstva naprej.
 - Zdravljenje traja 3 - 5 dni – čas zdravljenja določi zdravnik, ki prepíše zdravilo.
 - **PRVI DAN:** Bolnik umije celo telo z milom in tekočo vodo. Z vtiranjem nanese predpisano zdravilo na kožo celega telesa z izjemo glave, obleče sveže perilo in zamenja posteljnino.
 - **VMESNI DNEVI:** Postopek se vsak dan ponovi, vendar brez predhodnega umivanja.
 - **ZADNJI DAN:** Bolnik se umije z milom in tekočo vodo, preobleče v sveže perilo in zamenja posteljnino.
 - Postopek se ponovi glede na navodilo zdravnika.

2. **Zdravljenje srbeža:** Uporabimo antihistaminike, ki jih predpiše zdravnik oz. so na voljo v prosti prodaji.
3. **Zdravljenje zapletov:** Potreben je pregled pri zdravniku in predpis ustrezne lokalne terapije.
4. **Zdravljenje tesnih kontaktov:** Ker je med okužbo in začetkom simptomov bolezní večtedenski zamik, se v tem času lahko okužijo tudi že ostali družinski člani. Zato se zdravijo hkrati vsi družinski člani oz. tesni kontakti.
5. **Preprečevanje ponovnih okužb in širjenja garij:**
 - Oblečila, posteljnino, brisače, plišaste igrače in druge predmete, s katerimi je bila v stiku obolela oseba v zadnjih 4 - 5 dneh, operemo v pralnem stroju pri temperaturi nad 50°C, posušimo v sušilnem stroju na višji temperaturi, likamo z vročim likalnikom, kemično očistimo in zračimo ali umaknemo iz uporabe za vsaj 3 dni.
 - Pohištvo, ki je prevlečeno z blagom, izločimo iz uporabe za 24 ur in nato očistimo s sesalcem. Pohištvo, ki se lahko mokro čisti, po 24 urah prebrišemo z vodo in detergentom.

VKLJUČITEV V VRTEC/ŠOLO: Osebe z garjami se lahko vključijo v vrtec ali šolo 24 ur po zaključenem prvem zdravljenju. Izolacija ni potrebna, tudi ne omejitev aktivnosti.

POMEMBNO

ZDRAVLJENJE GARIJ JE VEČSTOPENJSKO.

PRI ZDRAVLJENJU JE POTREBNO UPOŠTEVATI NAVODILA ZDRAVNIKA IN NAVODILA ZA UPORABO POSAMEZNE ZDRAVILNE UČINKOVINE.

POLEG ZDRAVLJENA Z ZDRAVILI JE POTREBNO DOSLEDNO UPOŠTEVATI TUDI OSTALE UKREPE.

NEDOSLEDNO IZVAJANJE VSEH UKREPOV SAMO ENE OSEBE V DRUŽINI ALI KOLEKTIVU JE LAHKO RAZLOG ZA NEUSPEH ZDRAVLJENJA V CELI DRUŽINI OZ. KOLEKTIVU.

V PRIMERU VZTRAJANJA SRBEŽA ALI KOŽNIH SPREMEMB VEČ KOT 2 - 4 TEDNE PO ZDRAVLJENJU, JE POTREBEN KONTROLNI PREGLED PRI ZDRAVNIKU.